

II. CERRAHLARIN DÜNYASI

Jürgen Thorwald* • Kazım Ergin**

Mavi Tümör

Uzun bir sessizlikten sonra, 15 Nisan 1887'de, Hugh-Lings Jackson bana yazdığı mektupta "görüşmeyeli iki yıldan fazla oldu" diyor ve devam ediyordu: "Beyin ve sinir sistemi cerrahisinin devamlı gelişmesiyle ilgili bulunan ve muhitimizde geçen sene yapılan çalışmalar ve sonuçlarını size anlatmak için bu seneyi de geçirmek istemiyorum. Size hastanemizin 180 yatağa genişletildiği, bir hasta asansörü monte edildiği ve hastaların yararlanması için bir elektrik jeneratörünün konmasından daha önemli şeylerden, bahsetmek istiyorum. Bir yıldan fazla bir süre önce genç bir cerrah devamlı olarak hastanede görevlendirdik ve ilk defa beyin ve sinir hastalıklarının cerrahi tedavisini planlı bir şekilde yürütmesini sağladık. Bu iş için Victor Horsley'i seçtik. Horsley otuz yaşlarında bir cerrah. Geçen yılın 9 Şubatında işe başladı ve özel bir ameliyathanesi olmadığından kötü ışıklandırılan bir mutfakta, zaman zaman da Margaret Higgins bölümünde gündelik bir koşuşturma çalıştı. Horsley çok dikkatli seçilmişti. Beyin ve sinir sistemi cerrahisinin oluşabilmesi için, bizzat cerrahın beyin ve sinirlerin fonksiyonunu tanıması ve bunlara hakim olması gerektirdiği fikrinde idik. İlk beyin tümörü ameliyatında, cerrah olmayan nörolog Bennet'in nöroloji hakkında hiçbir özel bilgisi bulunmayan Godlee'yi bir ameliyat yapmaya ikna etmesi ve ameliyatın esaslarını ona dikte ettirmesi herhalde ideal bir durum olarak nitelendirilemez. Yarının nöroşirurjiyi cerrahlığı ve nöroloğu birleştirmiş olmağa mecburdur. Bildiğimiz kadarıyla İngiltere'de bu özelliğe uyacak en iyi isim Victor Horsley idi. Horsley esaslı bir cerrahi eğitim görmüştü ve antiseptisyeye tamamen hakimdi. Bunun yanında şahsi gayret ve hevesi ile uzun yıllar Ferrier'in fonksiyon merkezleri tablosunu daha da belirginleştirmiş başın ve gözlerin on çeşit hareketini tespit etmiş, larinksin fonksiyon

merkezini bulmuştu. Henüz çok az incelenmiş bir konu olan beyin kabuğu ile omuriliği birleştiren sinir yolları üzerinde de çalışmıştı. Zannediyorum ki hipofiz ve trigeminus nevralsinin sebebi üzerinde ilk ciddi çalışmayı yapan da o'dur. Onu seçmekle isabet ettiğimizden emin olabilirdik. Bu beklentilerimizde yanılmadık.

Horsley'in olağanüstü teknik kabiliyeti ve buluşlarına şahit olduk. Kafatasını açarken uyandıracağı şoktan dolayı keski kullanmıyor. Geniş bir görüş sağlamak için büyük kafatası kemiği parçalarını kemik makası ve kendi geliştirdiği bir testere ile kesiyor. Şimdilerde, bildiğimiz tümör tiplerinin operabl mı yoksa inoperabl mı olduğu konusunda ilgileniyor. Yakında da hayvan deneyleri ile omurilik kanalı içinde bulunan tümörlerin cerrahi yolla çıkarılması çalışmalarına başlayacak. Bu güne kadar bilinen bütün omurilik tümürlü hastalar hiçbir tedavi imkanı olmayan ve dayanılmaz eziyetlerle ölümlerine sonucun vakalar olarak bilinmektedir. Bizim branşımızın cerrahisinde büyük bir adım atacağına inandığım bu zatı tanımak isterseniz bir kere daha Londra'ya gelmeyi ihmal etmeyiniz. Her halükarda sizi alakadar eden çok şeyler var." Haziranda planladığım Avrupa seyahatinde önce Londra'ya uğramayı ve Horsley'i aramayı kararlaştırdım. Bu kararımı ve planımı Jackson'a bildirdim ve aynı zamanda Bennett örneğini hatırlatıp tarzde bulunarak, bu sefer Horsley'in ilk ameliyatı için beni haberdar ettiğinden dolayı teşekkür ettim. Horsley herhangi "yeni" bir şey yaparsa beni haberdar etmesini istedim. Mektubun selam kısmını yazarken aklıma geldi ki Jackson mektubunu bitirirken Horsley'in omurilik deneyini yazmıştı. Bunun üzerine yazdığım ekte şöyle dedim: P.S. Eğer bir omurilik kanalı tümörü ameliyatı yapılacaksa bunun tanığı olmayı kesinlikle kaçırmak istemem.

* Amerikalı Cerrah Bir Ailenin Cerrah Olan Torunu

** Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Genel Cerrahi Profesörü

10 Haziranda yola çıkacağım geminin rezervasyonunu 20 Mayıs'ta yaptırdım. 24 Mayıs'taki sabah gazetesini gözden geçirirken gözüme çarpan büyük başlıklar bütün dikkatimi oraya topladı: "Taç giyecek olan Alman prensi hasta! Soğuk algınlığı mı yoksa cerrahi müdahaleyi gerektirecek bir larinks hastalığı mı? Meşhur kulak burun boğaz hastalıkları mütehassısı İngiliz Dr. Mackenzie dün öğle saatlerinden beri Berlin'deki Prens'in sarayında bulunuyor." Alt yazısı şöyle devam ediyordu: "İngiltere kraliçesi Victoria'nın büyük kızının kocası olan Friedrich Wilhelm, ilkbahar başından beri inatçı bir ses kısıklığından yakınmaktadır. Bu sebeple Almanyadaki Ems kaplıcalarında Nisan ayı ve Mayıs başlarındaki ikameti herhangi bir düzelme sağlamamıştır. Berlin'den bildirildiğine göre, Berlin'li dahiliyecisi Profesör Gerhard'ın başarısız tedavisinden sonra 18 Mayıs'ta bir konsültasyon yapılacaktır. Bu konsültasyonda prensin özel doktoru Dr. Wegner'den başka, Alman imparatoru Wilhelm'in özel doktoru, Dr. Von Lauer, Berlinli tanınmış burun -boğaz mütehassısı Dr. Tobold ve ayrıca Almanya'nın en tanınmış cerrahi sayılan Profesör Von Bergmann bulunacak. İyi haber alan kaynaklardan bildirildiğine göre ciddi bir hastalık ve belki de bir cerrahi girişimin gerekli olabileceği bir tümör söz konusudur. Hatta kötü huylu bir tümör dolayısıyla larinks'in bile çıkarılması söz konusu olabilir. Larinkse ilk en büyük cerrahi girişim, yani kansere yakalanmış bir larinksin cerrahi yolla çıkarılması, bir hastada zamanımızın en ünlü cerrahi Viyanalı Theodor Billroth tarafından 27 Eylül 1873'te Viyana'da yapıldı. Şimdi Londra'da en büyük boğaz hastalıkları klinisyeni olan, elli yaşlarındaki Dr. Morell Mackenzie'nin ilk muayene sonuçlarını Berlin heyecanla bekliyor. Mackenzie İngiltere'de boğaz hastalıklarını ayrı bir ihtisas dalı yapan kişi olarak tanınıyor ve bir zamandır kullanılmakta olan larinks aynasının da ustası sayılıyor."

Gazeteyi elimden bıraktım. O anda rezervasyon yaptırdığım gemiyi beklemeyip en erken Avrupa'ya kalkacak gemiye binmeyi ve Berlin'de muhtemelen cerrahi sahaya kayabilecek dramatik gelişmeye şahit olabilme fırsatını denemeye karar verdim.

Billroth uzun yıllar önce ilerlemiş larinks kanseri dolayısıyla ölüme mahkum olan hastaların birini cerrahi girişimle kurtarmayı denemişti. Fakat bu ameliyat büyük ölçüde hayati tehlike taşıması ve yerleşmiş kanserde nüksün çok çabuk olması dolayısıyla pek fazla taraftar bulamamıştı. Bunun yerine erken teşhis edilmiş larinks kanserlerinde, larinksin kısmi çıkarılması

metodu daha çok tutulur oldu. Eğer Berlin'deki cerrahlar İngiltere veliahdının hayatını kurtarmak için cerrahi bir girişime karar verirlerse bu vesileyle, hala münakaşalı larinks cerrahisinin yolunun açılmasına veya tam tersi duruma, ben de mutlaka tanık olmak istiyordum.

Tabii Bergman'ı tanıyordum. Mackenzie'yi de bir ölçüde tanımaktaydım. O halde benim için önemli olan her şeyi yerinde ve zamanında öğrenmek zor olmayacaktı. Jackson'un mektubu, Horsley ve omurilik cerrahisi imkanları, o an için önemini yitirdi.

Susan'ın hayatta olduğu zamanlardan beri New-Yorktaki evimizi çekip çeviren kahya Clinch'i, hızlı bir gemi araştırmaya gönderdim. Clinch bir saat sonra geri döndü. Direkt olarak Londra'ya gidecek ve az sayıda kamarası olan hızlı bir şilep keşfetmişti. Gemi ertesi akşam New-York'tan hareket edecekti.

Atlantikte hava olağanüstü güzel ve şilebimiz çok hızlıydı. 6 Haziranı 7'ye bağlayan gece Themse ayrımına girdik ve orada gün ağarınca kadar bekledik. Bir posta motorundan bir demet gazete satın aldım. Fakat en yenisi altı gün evvelin tarihini taşıyordu. Kamaramdaki yağ lambasının ışığı altında hemen başlıklara ve bildirilere göz gezdirdim:

"Morell Mackenzie Londra'ya döndü." Diye başlayan büyük puntolu başlık şöyle devam ediyordu: 28 Mayıs'ta Dr. Morell Mackenzie, Berlin'den Londra'ya döndü. Mackenzie, Almanya'nın taç giyecek sayın prensine yapılan muayene sonucunda larinksinden bir doku parçası alınıp, Berlin'de profesör Virchow'a gönderildiğini ve onun yaptığı mikroskopik tetkik sonucu, larinksteki hastalığın kanser tipi bir hastalık olmadığını tespit edildiğini, bu sebeple de ameliyata gerek kalmadığını bildirmiştir."

Themse koyu huzursuzdu ve şilebi sallayıp duruyordu. Sabah olup ta hareket ettiğimizde biraz sakinleşti. Zaten uyuyamadığım için de bilmediğim bir iskeleye demir attığımızda, dışarı çıkmak için hazır bekliyordum. Çiçek bozuğu kırmızı yüzlü dev kaptan, köşkünden aşağı inerken bir gemi acentesından, o akşam Hamburg'a hareket edecek hızlı bir gemi olduğunu öğrendiğini söyledi. Böylece kanaldan geçip yolu uzatacağıma daha çabuk Almanya'ya varabilecektim. Eğer tavsiyesine uyarsam benim için bir yer ayırtabileceğini söyleyip devam etti: "Siz sadece bana Londradaki adresinizi verin. Diğer bütün işleri acente halleder."

Ben düşünürken Jackson'un mektubu aklıma geldi. Saate baktım. Eğer ona gidecek olursam herhalde

onu uyanmış bulabilirdim. Eğer olmazsa evinin kahyası hanıma Hamburg'a gidecek geminin biletlerini ona getireceklerini ve benim yerime biletleri almasını rica ederdim. Eşyalarımın emanet dolabına konmasından sonra kasvetli caddelerden Manchester – Square'ye yollandım. Kapıyı bizzat Jackson açtı. Saç ve sakalı darmadağındı ve sırtında on yıllardan beri, en azından karısı öldüğünden beri taşıdığı ropdöşambri vardı. Yüzüme büyük bir hayretle baktıktan sonra: "Hakikaten siz misiniz? Gaipten haber mi aldınız?" Ben ne olduğunu anlamadan, bir süre sessizce karşılıklı durduk. Sonra Jackson: "Haydi içeri girelim. Şimdi size çekilmek için Newyork'a bir telgraf göndermek üzereydim." Ben hala kapının önünde duruyordum. O tekrar: "Haydi gelin ve sizi buraya getiren sebebi bana anlatın." Ben seyahat sebepimi anlatmaya çalışırken o: "Tabii düşünmeliydim: Fakat bu akşam Londra'yı terk etmeyeceğinizi ümit ediyorum. Böylece çok önemli olan Alman prensinin durumunu ve daha da enteresan olan Bay Mackenzie'yi tanımak yerine, birkaç gün daha Londra'da kalırsanız çok daha önemli şeylere tanık olursunuz. Şimdi size, genç meslektaşım Gowers'in bir hastada omurilik tümörü teşhis ettiğini ve vakasını Horsley'e ameliyata verme kararı verdiğini bildirecektim. Karar bugün verilecek."

Sözlerini keserek beni dikkatle süzdü. Belki de benim bu haber karşısında herhangi bir cevap veremeyecek şekilde dilimin tutulduğunu fark etmişti. Sonra Jackson devamla: "Biraz sabrederseniz sizi bugün öğleden evvel, hastasının evinde Sir William Jenner ile bir konsültasyon yapacak olan Dr. Gowers'e götürürüm. Berlin'deki Alman prensi vakası ile de daha sonra ilgilenirsiniz. Herhalde prenste bir larinks kanseri söz konusu. Kanser vakası görmezden gelinemez, inkâr edilemez, ameliyatı gerekir. Ama sarayda saygıdeğer yalan, hakikate tercih edilebilir. Nasıl olsa bunları yaşayarak göreceksiniz. Haydi, Gowers'e giderken bana refakat etmeyi istiyor musunuz?"

Berlin'deki olay hakkında benden daha çok şey bildiğini, en azından benden daha çok tahmin edebildiğini gözlerinden anladım.

Manchester Square'ye doğru yola çıktığımızda saat dokuza geliyordu. Jackson: "Siz William Gowers'i henüz tanımıyorsunuz. Ona gidinceye kadar size biraz bilgi vereceğim. Yoksa sürprizlerle karşılaşabilirsiniz. Öğrenimini bitirdikten sonra bir süre Sir William Jenners'in yanında asistan ve sekreter olarak çalıştı. Daha sonra sinir hastalıkları üzerine Queen An-

ne Street'te bir muayenehane açtı, sonra da National Hospital'de bir servise sahip oldu. Devamlı olarak hasta sinirlerle uğraşmak insanı çılgın, şüpheli ve kırılğan yapar. Onun için hiçbir durumda paniğe kapılmayın. Sülfürik asit kadar keskin ve kavurucudur. Ayrıca siyatığı de ona büyük acı çektiğindedir. Bu onu daha da saldırgan yaptı. Bir de hekim olarak kendisinden başkasının onun gözünde hiçbir değeri yoktur."

Bizi Gowers'in muayenehane levhasının asılı olduğu Queen Anne Street, 50. numaralı daireye bir hizmetlisi aldı. Muayenehanenin bekleme salonlarında oturuyorduk. Jackson bana elektrik ampulünü ve telefonu işaret etti. Çünkü bunlara o zaman çok az kimse sahipti. Jackson: "Bunları kendisi monte ediyor. Ayrıca herkesin posta pulu biriktirdiği gibi o da yaprak koleksiyonu yapıyor." Jackson hemen konuşmayı kesti. Çünkü aniden kapıda solgun yüzlü bir adam belirmişti. Sert, keskin çizgili yüzü, yumuşak uzun saçları ve kare şeklinde kesilmiş bir sakalı vardı. Jackson'un bakışlarını soğukça ve sert olarak niteleysek, bu adamın yüzündeki gözler buz kadar soğuktu ve solgun dudakları manasızca ve irade dışı aşağıya sarkmaktaydı. Zayıf ve kırılğan bedenini gayet şık bir fark süslemekteydi. Jackson'a dönerek: "Zannedirim Sir William'la yapacağım konsültasyonda bana refakat etmek istiyorsunuz. Vakamızın ameliyat için Dr. Horsley'e verilip verilmeyeceğine Sir William karar verecek. Ama Horsley'in ameliyat edip etmeyeceği de ayrı bir mesele." Jackson: "Horsley'in ilgileneceğinden fazla bir şüphem yok." Yüzüme kısa bir bakıştan sonra devam etti: "Size, Birleşik Devletlerden bir meslektaşımı, Dr.Hartmann'ı getirdim. Biz uzun yıllardır tanışıyoruz. Kendisi özellikle nöroşirurji ile yakından ilgileniyor. Eğer hastanız hakkında kendisini bilgilendirirseniz size minnettar olurum. Maalesef bugün ben gelemeyeceğim." Gowers'in bakışları hemen bana dikildi. Güvensiz ve küçümser bir sesle: "siz Nöroşirurji ile mi ilgileniyorsunuz?" diye sordu. Beni konsültasyona götürmekten büyük bir zevk duymadığı apaçık belliydi. Benim cerrahinin gelişimine olan derin ilgimin böyle basitçe anlatımının, O'nu hiç alakadar etmediğini anladım. Benim böyle şeylere aşırı ve maceraperestçe düşkünlüğüm ve bu yüzden dünya gezgini olduğum da, O'nun bu soğuk katılığı içinde, anlayabileceği bir şey değildi. Onun için ben de başka bir şey denedim. Charcot ve Weir Mitchell'in arkadaşı, ayrıca Sir William Jenner'in yakın tanıdığı olduğumu söyledim. Bu son cümle onu ilgilen-

dirmişe benziyordu. Ölçülü bir saygıyla: "Aha ..... Öyleyse bana refakat etmenize mani olmam." Dışarıda beklemekte olan atlı arabaya binip giderken tüm yol boyunca bir tek kelime bile konuşmadı. Tanımadığım bir parkın yanında eski ve bakımlı bir evin önünde duruncaya kadar yüzüme bile bakmadı. O esnada diğer taraftan da çok güzel ve bakımlı iki atın çektiği başka bir araba daha gelmekteydi. Gowers ilk defa o zaman kilitli ağzını açtı: "Hastam binbaşı Gilby. Varlıklı bir albay ve iş adamı. Bu onun evi. Ayrıca siz sir William Jenner'in yakın tanıdığı olduğunuz göre tanıştırmama gerek yok, oradaki araba da onun arabası" diye adeta keyifsizce konuştu.

Jenner arabasından indi bana kısık ve sorgulayan sözlerle baktı. Ama adımı ve tanıştığımız yeri söyleyince beni hatırladı. Jenner'le el sıkıştığımızı Gowers sessizce seyretti. Başka söze fırsat kalmadı. Çünkü tam o anda evden ızdıraplı bir feryat ta bize kadar geldi. O kadar şiddetli bir haykırıştı ki, çok ilerdeki evlere kadar eriştiğine şüphe yoktu. Bu haykırış bir çok kere tekrarlandı. Jenner: "Hasta mı?" diye sordu. Gowers başı ile tasdik ettikten sonra bu gibi vakalarda, morfinin maalesef hemen hemen etkisiz olduğunu söyledi. Topallayarak küçük adımlarla önümüze geçti. Kapıyı dazlak kafalı, iri yapılı bir adam açtı. Yorgun ve uykusuz görünüyordu. Gowers adamı "Dr.Percy Kidd. Hastanın arkadaşı ve aile doktoru" diye tanıttı. Kidd huzursuz kaçamak bakışlarla Asya süslemelerle kaplı ağır bir kapıyı açarak bizi büyük bir odaya aldı ve kapıyı kapadı. Jenner'e dönerek: "Hemen geldiğiniz için size teşekkür ederim Sir William binbaşının hastalığı o kadar dayanılmaz hale geldi ki, çok ağır felcine rağmen herhangi bir şekilde kendi hayatına son vermesini önlemek için, evdeki bütün silahları sakladım. Sadece bir tek hizmetli kız dışında, bütün personel haykırışlara dayanamadığı için evi terk ettiler. Komşular acımalarına rağmen sinir sistemlerinin dayanma gücünün sonuna geldiler. Bir saatten beri ağır bir nöbet geçiriyor. Şuuru yerinde olduğu için, bir iyileşme imkanı olup olmayacağını ne zaman açıklığa kavuşacağını devamlı sorup duruyor. Aksi halde çabuk bir ölüm arzuluyor. Gowers Jenner'e : "Binbaşı Gilby 42 yaşında. 1884 yılına yani bundan üç yıl öncesine kadar sapaşağlamdı. Üç yıl önce kendisi ve ailesi büyük bir felaket geçirdi. 1884 ilkbaharında binbaşının karısı bir arabanın altında kalarak hayatını kaybetti. Binbaşı ise, ancak kendisini sırt üstü geriye atarak kurtulabildi . O esnada belinde künt bir ağrı duydu. Ağrı bir iki hafta de-

vam ettikten sonra hiçbir tedaviye gerek kalmadan kendiliğinden tamamen geçti. Ancak 1884 Haziranında sol köprücük kemiğinin altında yeni bir ağrı başladı. Bu ağrı hareket etmekle ve araba sarsıntısı ile artıyordu. Muayenelerden herhangi bir sonuç çıkmadı. Ağrı zamanla geçiyor fakat sonbahar ve kış aylarında yeniden başlıyordu. 1885 yılında binbaşı Gilby bir iş dolayısıyla Çin'e gitti. Daha Cenova'ya bile varmadan ağrıları arttı. Sonraki deniz yolculuğunda ise çok daha şiddetlendi. Asya'ya ayak basar basmaz ağrılar o kadar şiddetlendi ki, hasta yürümeyi bile göze alamaz oldu. İki İngiliz hekim, kendisine yüksek dozda potasyum iyodür ve dijitalin verdiler. Fakat iyileşme yerine sara nöbetlerini hatırlatan bayılma nöbetleri meydana geldi. 1885 Ekim ayında hasta İngiltere'ye dönmek üzere Çin'den ayrıldı. Zamanının büyük kısmı yatalak olarak geçmekteydi. Seyahat boyunca durumu epey düzeldi. O kadar ki; Londra'ya varınca biraz dolaşabilir olmuştu. Hakikaten evvelki yıl ilkbaharında o kadar düzelmişti ki, İstanbul'a bir seyahat bile yaptı. Fakat Londra'ya dönüşünde hastalığı yeniden ve şiddetli olarak meydana çıktı. Birçok hekimlerin tavsiyeleriyle kükürt banyosu yapmak için Aachen'e gitti. Birkaç banyodan sonra ağrılar o derece arttı ki, ilk defa morfin enjeksiyonlarına başlamak gerekti. Ondan sonraki günlerde kendine hakim olamaz oldu ve çılgınlık nöbetleri başladı. Bu ağrılarına hiçbir sebep bulamayan hekimler sonunda ruhsal bir hastalığı olduğuna inandılar. Sonraki yıl kış sonuna doğru hasta ilk defa önce sol, sonra sağ bacağında bir kuvvetsizlik hissetti. Hekimler yeniden güneye bir seyahat tavsiye ettiler. Hasta bu tavsiyeye uymak istedi, ama seyahat esnasında tamamen kötüleşti ve kısa sürede bacakları felç oldu. Daha sonra da belden aşağısı, bilinen bütün kötü sonuçları ile felç oldu. Bu felce, morfine bile cevap vermeyen dayanılmaz ağrılar refakat ediyordu. Bu durumu ile binbaşı Gilby dört gün evvel Londra'ya geldi. Şansımız varmış ki bu sefer Dr.Kidd yardıma çağrıldı. Bundan evvel çağrılan İngiliz meslektaşlarının teşhisleri bende pek ilgi uyandırmamış iken, Dr.Kidd organik bir hastalık düşündü ve beni yardıma çağırırdı. " Gowers sözlerine ara verdi. Bütün konuşması boyunca ona refakat etmiş olan hastanın bağırırları bu esnada o kadar yüksek perdeden ve o kadar canhıraş hale geldi ki, bundan daha büyük bir ızdırap olabileceği düşünülemezdi. Hemen arkasından da ağırlı, bitkin inlemesine devam etti. Jenners'in kırmızı çehresinde bir huzursuzluk meydana geldiği gözden kaçmıyordu. Fakat Go-

wers konuşmasına sakın bir halde yeniden devam etti: "Dünkü muayenemde hastayı çılgın bir durumda buldum. Her iki bacağı ve alt karnı felç olmuştu, deri duyarlılığı kaybolmuştu. Ama ağrı duyusu kaybolmamıştı. Bacak kasları devamlı kramplar geçirmekteydi. Altıncı ve yedinci interkostal sinirlerin alanı en şiddetli ağrı bölgesiydi. Bu ağrı omurgadan çıkıp bütün göğüs kafesini çevreliyordu. Omurgada dışardan şekil bozukluğu yoktu. Bütün semptomlar, omurganın ağır yaralanmalarında meydana gelen, omurilik sinir ağrının bası belirtilerini andırıyordu. Ama herhangi bir yaralanma olmadığına göre ancak omurga kanalının içinde hastalıklı bir değişim söz konusu olabilirdi. Bütün bunlar, önce sol bacağın felç olması, arkada beşinci, altıncı veya yedinci omur hizasında omurilik kanalının içinde gelişen bir tümör olması gerektiğini düşündürüyor. Bu tümörün omurilik kordonu ile kanal duvarı arasına sıkışıp, omuriliğin bir kısmına bası yapan kapsüllü benign bir tümör mü yoksa omurilik içinde ilerleyen malign bir tümör mü, olduğu önceden söylenilemez. Ama şurası kesin ki, şimdiye kadar yapılmış olan tedavinin durumu ölümcül bir prognoz gösteriyor". Gowers ilk defa başını doğrulttu ve hastanın inlemelerinin geldiği tarafa dönerek dikkatini oraya çevirdi. Sonra devam etti: "Böyle bir durumda şimdiye kadar cerrahi bir girişim düşünülmedi. Bildiğim kadarıyla Erichsen ve diğerleri dış yaralanmalarda içeriye doğru batmış kemik parçacıklarını omurga kanalından çıkarmayı denediler. Sonuç çoğunlukla şok veya infeksiyon sonucu ölüm oldu. O zamandan beri hiç kimse omuriliğe cerrahi olarak dokunmadı. Fakat antisepsi o kadar ilerledi ki, artık öldürücü bir infeksiyon meydana gelmiyor. Tümörün cerrahi olarak çıkarılması sadece hastayı ızdıraplarından kurtarmanın yanında, belki de omurilikteki blokajı kaldırarak yeniden toparlamayı sağlamak için tek imkân görünüyor. Hatta tümör kötü huylu çıksa ve çıkarılamasa bile, belki birkaç omur kavisini keserek tümörün dışa doğru genişlemesiyle omurilik kanalındaki baskıyı azaltmak imkânı doğabilir. Hastanın durumunun en çılgınca girişimi bile haklı kıldığını düşünüyorum. Queen Square'deki Victor Horsley bu işe cesaret edecek genç bir cerrah. Jenner onun sözlerini yarı kapalı gözlerle hiç kesmeden dinledi. Gowers ona dönerek: "Artık hastanın yanına giderek bizzat bir karara varmanızı önerebilir miyim?" Jenner yine sessizliğini sürdürdü, sadece başıyla onayladı. Omuriliğin dokunulmazlığı prensibiyle büyümüş, eski kuşağın bir üyesi olan Jenner'in kendi öğrencisinin bu

gizli ve yasak dünyayı zorlamasını, anlayıp anlamadığını kestirmek mümkün değildi. Fakat eğer Gowers Jenner'i kendine yardımcı ve hatta ileride tutucu hekimlerin muhtemel saldırılarına koruyucu bir kalkan olarak düşünmeseydi acaba O'nu bu konsültasyona çağırır mıydı? Bütün bu süre zarfında sıkıntılı bir sabırla bekleyen Kidd önden yürüdü. Üçüncü bir kapıyı açınca kendimizi yarıkaranlık bir odada bulduk. Bu odada Gilby yatıyordu. Yastıklarla desteklenmiş ve yarı oturur hale getirilmiş zayıf hasta, bir insan müveddesinden de öte bir yaratık olmuştu. Derine kaçmış gözlerini yavaşça bize doğrulttu. Künt ve ferî kaçmış gözler önce Kidd'e, oradan Gowers'e, sonra Jenner'e ve en sonda bana çevrildi. Herhalde bir zamanlar kuvvetli, iyi görünüşlü ve tuttuğunu koparan biri olmalıydı. Yoğun ağrılarıyla erkekçe mücadele ediyor ve inlemelerini bastırmaya çalışıyordu. Dudakları titreyerek bir iki kelime konuşabildi: "Dr. Gowers ne teklif getirdiniz? Daha fazla tıbbi saçmalıkları dinlemek için vaktim yok. Çabuk ve emin bir yardım, o olmazsa çabuk bir son istiyorum. Herkesin yanından kaçtığı yaşayan bir ölü olmak istemiyorum." Gowers ağır başlı bir edayla: "Binbaşı Gilby. Yanımdaki sir William Jenner, majeste kraliçelerinin özel doktorudur. Ben kendisinden bir karar vermesini rica ettim. Çünkü durumunuzun sebebinin bulduğuma inanıyorum ve belki de bazı şartlarda bu sebebin ortadan kaldırılacağı kanısındayım. Tabii Sir William sizi şahsen muayene edecek. Bu muayene ağrılıdır. Bu muayeneyi kabul ediyor musunuz?" Gilby tiklerle çarpılan başını eğerek onayladı. Kidd battaniyeyi açtı ve acınacak bir tablo ortaya çıktı. Bir zamanlar atletik bir vücuda sahip olduğu belli olan hastanın alt yarısı ölü gibi hareketsiz durmaktaydı. Hiçbir şekilde hareket ettiremiyordu. Gilby kaslarının, barsaklarının ve mesanesinin fonksiyonlarına hakim değildi. Beyne ulaşan sinirlerin hareket liflerini bloke etmiş, fakat ağrı ileten lifler sağlam kaldığı için bu cansız ve ölmekte olan yarım vücut hastanın dayanılmaz ağrılarının kaynağı olmuştu. Kidd, Gilby'i mümkün olduğunca dikkatli yan tarafına çevirdi. Hasta, sıktığı dişleri arasından ızdıraplı bir nefes çıkardı. İnlüyordu. Sonra haykırmaya başladı. Bu haykırma, Jenner'in tüm omurga boyunca hastayı muayene edebilmesini sağlayacak bir pozisyona getirinceye kadar sürdü. Jenner hiç konuşmadan yatağın kenarına oturdu. Herhangi bir röntgen tetkiki, lomber ponksiyon ve bugün bildiğimiz hiçbir tanı vasıtası olmadan muayeneye başladı. En önemli yardımcısı kuvvetli köylü elleriydi. Par-

makları bir omurgadan diğerine geçiyordu. Ne kadar zaman sürdüğünü bugün söyleyemem. Ancak Gilby'nin sıkılmış dişleri ardından üst üste çıkan haykırışlardan, zamanın ne kadar yavaş geçtiğini anımsıyorum. Jenner'in yüzü tamamen ifadesizdi. Parmakları araştırmayı sürdürüyordu. Sekizinci, daha sonra da yedinci göğüs omuruna gelmişti. Altıncı omura gelince önce sağ tarafa, sonra orta kısma, sonra da sol tarafa daha derine bastırdı. Aynı anda Gilby haykırdı. Jenner duraksadı, sonra yeniden bastırdı. Gilby'nin dişleri arasından daha şiddetli bir haykırış çıktı. Jenner doğruldu. Kidd'e hastayı tekrar yatırmasını işaret etti. Sonra Gowers'e döndü. Sağ gözü ona has bir şekilde kısılmıştı. Gowers'e sadece sol gözü ile bakıyordu. Yavaş bir sesle: "Altıncı sırt omurunun sol tarafında basmakla duyarlı bir yer bulunuyor. Zannederim siz haklısınız." Sözü keserek, yüzü tamamen solgun, bitkin ve terle kaplı bir halde gözleri kapalı yatmakta olan Gilby'ye baktı: "Binbaşı! Kesinlikle hakikati öğrenmek istiyorsunuz değil mi?" diye sordu. Gilby dudaklarını aralayıp nihayet konuşabildi: "Evet kesin hakikati".

Jenner: "Genç meslektaşım Dr.Gowers, belkemiğinin içinde bir ur geliştiği kanaatine varmış. Bu ur, artmakta olan basıncı sebebiyle size ızdırap veren bütün bu hallerin sebebi olmuş. Ben de bu teşhisin doğru olduğuna inanıyorum." Gilby gözlerini açtı: "Desenize ölüm kararı. Teşekkür ederim." Jenner: "Genç meslektaşım bu görüşte değil. Bir cerrahın yeni deneyimler ışığında belkemiğini açıp tümörü çıkarmasını mümkün görüyor. Bildiğimiz kadarıyla böyle bir ameliyat şimdiye kadar hiç yapılmadı. Bu ilk olacak. Sonucun ne olacağını önceden hiç kimse söyleyemez. Şifa olabilir, rahatlama olabilir, ölüm de olabilir. Bir sonuç söylemem mümkün değil. Sadece sizin yerinizde olsam ne yapacağımı düşünebiliyorum." "Peki. Ne yapardınız?" Bir an bir sessizlik oldu. Nefes sesleri ve hatta Jenner'in ayakkabılarının hafif gıcırtiları bile duyuluyordu. Sonuçta Jenner: "Ben göze alırdım" dedi. Gilby gözlerini kaldırdı. Önce Jenner'e sonra Gowers'e baktı. Saniyeler geçti ve sonunda: "Ben hep en yükseğe oynadım. Cerrahı çağırınız. Ama hemen" dedi.

Yarım saat sonra Gowers ve ben, Horsley'i bulmak için yola çıkmıştık bile. Horsley'in evi ve muayenehanesi o zaman Park Street'te Grosvenor caddesi 80 numaradaydı. Park Street boyunca ilerlerken Gowers aniden arabayı durdurdu. O günlerde ortaya çı-

kan yüksek tekerlekli bir bisiklet üzerinde bir genç bize doğru gelmekteydi. O günün şartlarında oldukça hızlı bir süratle gelen bu genç adamın Horsley olabileceği hiç aklımdan geçmezdi. Hangi saygıdeğer Londralı hekim böyle bir tekerleğe binerdi?. Ancak Gowers arabadan sarkıp hızla yaklaşan gence kendine has bir şekilde işaret edince anlamaya başladım. Bisikletli hemen fren yaptı gençlik ve sıhhat fıskıran kızarmış yüzü ile tam arabanın yanında durdu. Uzun boylu, geniş omuzlu zayıf bir vücudu ve dikkati çeken etkileyici bir yüzü vardı. Pırıltılı beyaz dişleri, insanı hipnotize eden parlak mavi-gri gözleri ve tam alınının üzerinde saçları arasında bir tutam beyaz perçemi vardı. Bu Horsley'di. Gowers'in ciddiyetine aldırmadan: "Vay Dr. Gowers" diye bağırdı. İleride birçok kimsenin düşmanlığını kazanmasına sebep olacak olan unvan ve mevkilere karşı aldırmazlığı ve bükülmez gururu, yüzünden okunmaktaydı. El sıkışması ağır verecek kadar kuvvetliydi. "Bir konsültasyondan geliyorum. Tipik bir Jackson epilepsisi. Fakat yüzünüzden önemli bir haber vermek istediğinizi anlıyorum." Jackson gayet ciddi, tekrar arabadaki yerine otururken: "E. Herhalde. Ama bu iş sokak ortasında konuşulmaz" Horsley iki elini de paltosunun ceplerine sokarak sırtını geriye yasladı: "Niye olmasın. Göz alabildiğine ortada kimseler yok" diye cevapladı. Gowers biraz şoke olmuş bir tavırla: "Nasıl isterseniz. Profesör Jackson, sizin bir omurilik tümörü ile ilgileneceğiniz görüşünde. Hatta kesin bir tanı konmuşsa bir cerrahi girişimi de göze alabileceğinizi düşünüyor." Horsley'in yüz ifadesi, tam ona has bir şekilde birden bire değişti. Sonraları çok kere şahit olduğum doğuştan şeytani bir cesaret zevki vardı. Yaradalışı, O'nu başkalarının korkup cesaret edemedikleri şeyleri yapmaya zorluyordu. Bu şeytani tutumu, bistüri tutmaya devam ettiği sürece sürdürdü. Çalışmalarını inatla sürdürmeyen, daha az cesur cerrahları, "korkak", "beceriksiz" diye adlandırması sonraları ona çok düşman kazandırdı. "Böyle bir vakanız mı var?" diye sordu. Gowers: "Evet. Koyduğum teşhis biraz önce Jenner tarafından da doğrulandı. Ameliyat için hastanın rızası da alındı. Jackson, sizin hayvan deneyleri ve kadavralarda bu problemi..." Horsley sözünü keserek: "E. Herhalde... hastayı ne zaman görebilirim?" Gowers: "İstedğin zaman. Hastam o kadar kötü durumdaki bir an önce ameliyat olmayı arzu ediyor." Horsley ancak birkaç saniye düşündü. Sonra: "Bir saat sonra bir konsültasyon ve ameliyat için Southampton'a gitmek üzere yola çıkacağım. Öbür gün saat

onikide geri dönmüş olacağım. Öbürgün yani 9 haziran saat 13.00'de sizin hastanızı görmek isterim." Gowers iç cebinden küçük not defterini çıkardı. Yecek cebinden de dikkatlice yontulup ucu inceltilmiş kalemini çıkararak, ince ve soluk parmaklarıyla not aldı. Sonra: "Diyelim ki ameliyata karar verdiniz. Ön hazırlıklar için ne kadar zamana ihtiyacınız olur?" "Ön hazırlıklar mı? Ben ameliyata karar vermişsem o gün ameliyat ederim... Hastanızın adresini bana verebilir misiniz? Sizinle orada buluşuruz." Gowers Gilby'nin adresini söyledi. Horsley: "Teşekkür ederim. Öbür gün saat 13.00'de. Affınızı dilerim. Trenim beni beklemez." Bir artist gibi bisikletine atladı ve gitti. Gowers bana: "Eğer ameliyat yapılacaksa, sizin de orada bulunmayı istediğinizi düşünüyorum." Gözlerim, süratle uzaklaşmakta olan Horsley'in silüetinde cevap verdim: "Mutlaka... Orada olmak isterim."

Londra Grand Otel'in can sıkıcı atmosferinde bir gece, bir gündüz, tekrar bir gece ve çok yavaş geçen bir öğleden evvelki saatler. Horsley'in dakik olarak geri dönüp dönmeyeceği, kararlaştırılan saatte konsültasyona gelip gelmeyeceği, ameliyata karar verip vermeyeceği hakkında hiçbir haber almadım. Bunun yerine gazeteler, geçici olarak unuttuğum, taç giyecek prensin vakasını bana hatırlattılar. Bildiri şöyleydi: "Taç giyecek majeste Alman prensinin boğazı bugün Dr. Mackenzie tarafından yeniden muayene edilecek. İyi haber alan kaynaklardan öğrendiğimize göre, hücre araştırmacı ve patoloğu Berlin'li Virchow'da danışılmak üzere çağrılmış bulunuyor." İster istemez Jackson'un ifade ettiği önsesizi aklıma geldi. Eğer Virchow sahiden vaka ile ilgileniyorsa bu tümörün iyi huylu mu kötü huylu mu olduğunu ayırt etmek için demektir. Buna rağmen Berlin'den gelen bildirimler benim için Gilby'nin kaderinin belli olmasından sonraya ertelendi.

9 Haziran öğleden sonra saat 4'ye kadar Horsley ve vakanın gelişmesi hakkında bir haber çıkmayınca Gowers'e bir adam gönderdim. Fakat o da eli boş döndü. Gowers evde yokmuş. Ben bir haberciyi direkt olarak hastanın evine mi yollasam diye düşünürken kapım çalındı ve tanımadığım bir genç adam belirdi. Jackson'dan bir not getirmişti. Notta Horsley'in ameliyata karar verdiği ve ameliyatın saat 15.00'te başlayacağı yazıyordu. Horsley sözünü tutmuştu. Saatte 15.00 olmuştu. Otelin önünde erişebildiğim ilk arabaya atladım. Caddelerde bir iki duraksamadan sonra 15.20'de Queen Square'ye vardım. Herhangi bir zorluk görmeden ameliyathaneye

kadar girdim. Ameliyathane dedimse, Horsley'in bu maksatla kullandığı, küçük, kenarda kalmış izbe bir mutfaktı burası. İçeri girdiğimde Gilby yanı yatmış yarı öne eğilmiş olarak masa üzerinde bulunuyordu. Horsley'den başka Gowers, Kidd, Jackson ve David Ferrier vardı. Bunlardan başka bana şöyle bir takdim edilen üç asistan, Dr. White, Dr. Stedman ve Dr. Charles Ballance de yerlerini almışlardı. White, eter narkozuna başlamıştı bile. Sıcak havada eter ve karbol'ün sert kokusu hakimdi. Horsley sadece gömlek ve önlük giymiş olarak adaleli kol ve ellerini, içinde ameliyat aletlerinin bulunduğu karbol eriyiğine daldırdı.

Bistüri, üçüncü sırt omurundan başlayıp yedinci omura kadar inen uzun bir kesi ile deri ve deri altı dokularını kesti. Bundan önceleri olduğu gibi bundan sonraları da tekrar edecek olan bilinmeze ilk adım atışlarda hep başıma geldiği gibi bir anlık bir nefes darlığı ve kalbimin şiddetle vurduğunu hissettim. Önümde tekrar "daha evvel hiç el vurulmamış" "dokunulmaz" denilen bir saha açılıyordu. Sırt omurlarının arka cephesi, sivri çıkıntılar boyunca meydana çıkıyor, keza sırt kaslarının tendonsal bölgeleri pek az kanla kaplı olarak yaradan görünüyordu. İlk adım atılmıştı, artık geri dönüşü yoktu. Hemen hemen yok denecek kadar az bir kanama vardı. Horsley daha da öne doğru eğilmişti. Omurilik kanalına varmak için kasları ve kemik çıkıntılarını halletmekle meşguldü. İlk kas bağlantısını kesti. Arkadan ikinci ve üçüncü kas kırımlarını de kesti. Kanama artıyordu. Son bağlantı da kesildi. Horsley kas blokunu yukarı doğru kaldırıp sivri çıkıntılardan ve bel kemiği kavisinden çözmek istiyordu. Önce bu işi sağ tarafta yaptı. Bu esnada kanama gittikçe artmıştı. Balance ve Stedman derin yarayı süngerle tıkarken Horsley sol taraftaki kasları kaldırmaya başlamıştı bile. Sakin ve emin bir şekilde çalışıyordu. Sanki fişkıran damarları hiç görmüyordu. Sol tarafta da şiddetli kanamalar oluyordu. Süngerler ve tamponlamalar devam ediyordu. Horsley kanayan damarların tamamen durmasına kadar bekledi. Sonra Ballance ve Stedman başı ile kısa bir işaret yapınca onlar yara kenarlarını kuvvetle geriye çektiler. Horsley süngerleri kendisi çıkardı ve damarları bağladı. Bir iki tamponlamadan sonra yaranın dibinde omurganın kemikli strüktürü çıplak olarak göründü: Önde dikensi çıkıntılar zinciri, arkasında omur kavisleri ve derinde saklanan omuriliğin sinir yolları ağı. Horsley bir kemik makası istedi. Kısa bir kısırtı sesi çıktı, sonra dördüncü sırt omurunun diken-

si çıkıntısı koptu ve dikkat edilmeden yere düştü. Sonra bunu beşinci ve altıncı dikensi çıkıntılar takip etti. Arka yüz açıldığı için omurilik, kemik kılıfı ile açıkta kaldı. Birinci perde bitmişti. Şimdi asıl sonuç verecek devre başlıyordu. Yani omurga kanalının açılması ve omuriliğin ortaya çıkarılması. Horsley bir trepan aldı ve beşinci omur kavisine dayadı, yavaş yavaş döndürmeğe başladı. Kanlı kemik iliği gelmeğe başladı. Nefesler tutulmuştu. Sadece enstrümanın kazıyan ve öğüten sesi duyuluyordu. Horsley trepan ile kenarlarını ayırdığı bir kemik parçasını çıkardı. Şimdi oyuk açıklığından dura mater dediğimiz, omuriliği omur kemiğinin iç duvarından ayıran sert ve ince kılıf içindeki omurilik, çevresindeki yağ dokusu yastığı ile görünür olmuştu. Kemik pensi ve bistüri ile Horsley beşinci omurun arka duvarının geriye kalan kısmını da çıkardı. Sonra 4 ve 6'ncı omurlarda da aynı iş tekrarlandı. Horsley yağ dokusunu da boydan boya orta hattan kesti ve kenarlara doğru ekarte etti. Hafif bir kanama da durdurulduktan sonra işte şimdi 3'üncü omurdan 7'inci omura kadar olan bölgedeki dura mater boylu boyunca meydana çıkmıştı. Bu, canlı bir insanın omuriliğine ilk bakıştı, Ameliyatın başlangıcından beri ilk defa derin bir nefes aldım. Horsley'in, bütün bu çalışmasındaki sürat, kendinden emin olarak hareke etmesi o kadar inanılmazdı ki, bu işi yıllardan beri yaptığını zannederdiniz. Sonra açıklamaya başladı; "Şimdi dura materi keseceğim. Şimdiye kadar yaptığım bütün hayvan deneylerinde kesi yerinden beyin-omurilik sıvısının fışkırdığını ve beni korkutacak şekilde yarayı doldurduğunu gördüm. Fakat gördüm ki sakin yatan bir hayvanda bu akma kısa süre sonra kendiliğinden durmakta ve yarayı bir iki defa süngerlerle tamponlama sonunda omurilik rahatça gözlemlenebilmektedir. Tabii insanda beyin-omurilik sıvısının aynı şekilde hareket edip etmeyeceğini bilemem. Ama aynı şekilde hareket etmemesi için de bir sebep göremiyorum."

Gowers'in solgun, Jackson, ve Ferrier'in gergin yüzlerine baktım. Saniye geçirmeden Horsley tekrar bıçağı eline aldı ve sonraki saniyede de beyin omurilik sıvısı akmağa başladı, bütün yarayı doldurdu ve yaranın alt ucundan masaya aktı. Ben hakikaten çok korktum. Ya Horsley'in hayvan deneylerinde aldığı sonuç insanlara uymuyorsa? Ya bu son etaba varmak için yolun açık olduğu görülüyorken, hasta gözümüzün önünde kaybedilirse? Horsley'le göz göze gelmek istedim. Fakat onun gözleri sadece yaraya dikilmişti ve bekliyordu... Saniyeler içinde akıntı süratle

azaldı. Horsley haklı çıkmıştı. Stedman artık süngerleri hazırlıyordu. Yarayı tampon etti. Şimdi dördüncü omur hizasından altıncı omur hizasına kadar olan kısımdaki omurilik net ve açık bir şekilde önümüzde duruyordu. Sanki Gowers'in teşhisini duyar gibi oluyor ve Jenner'in sert elini önümüzde duran bölgede yokluyor gibi görüyordum. Basmakla ağırlı olarak bulunduğu yer altıncı omur hizası değil miydi? Tümörün burada oturması gerekmez miydi? Fakat açığa çıkarılmış omurilik bölgesinde ne bir renk değişikliği, ne de başka bir değişiklik vardı. Horsley'in sadece karbolle yıkadığı çıplak parmakları omurilik boyunca dikkatle yokluyordu. Fakat ne bir şişkinlik ve ne de sertlik bulunuyordu. Çok daha dikkatle bir anevrizma iğnesini ilik çevresinde sağa sola dolaştırırdı. İliğin arka tarafını da en ufak bir şişliği hissedebilmek için yokladı. Fakat orada da anormal bir şey bulamadı. Öyle bir sessizlik vardı ki, en ufak soluk alış bile duyuluyordu. İlk şüphe içimize düşmüştü. Birdenbire Horsley yeniden kemik makasını kaptı. Alt ve üst uçlarda 3'üncü ve 7'nci omurların da omurga kavisini kesildi. 4, 5 ve 6'nci omurlarda ne yapıldıysa 3'üncü ve 7'inci omurlarda da aynen tekrar edildi. Horsley vazgeçmiyordu. Omurilik boyunca yukarı ve aşağı doğru yoklamağa devam etti. Parmakları orayı burayı yokluyordu. Fakat boşuna. İğne omurilik çevresini dönüyor ve omuriliğin içinde gizlenmiş olabilecek bir tümöre de lalet edecek en ufak bir değişikliği gözden kaçırmağa çalışıyordu. Yine boşuna. 3'üncüden 7'inci omura kadar bir tümörü anımsatacak hiçbir bulgu yoktu. Nefes kesici bir sessizlik vardı. Gowers'in bembeyaz dudakları hiçbir ses çıkarmadan oynuyordu. Horsley'in geniş alnında ter taneleri parlıyordu. Gövdesini doğrulttu. Derin soluk alış artık duyulmuyordu. Şimdi ne yapacaktı? Vazgeçip bırakıp yenilgiyi kabul mü edecekti? Sessizlikte Ballance'nin sesi duyuldu: "Ben olsam daha yukarıya doğru devam ederdim. Sinir kökleri, ona tekabül eden omurdan epeyce daha yüksekte bulunurlar. Altıncı omur hizasındaki duyarlılık...". Horsley ona baktı. Kararsız bir saniye. Asistanının tavsiyesine uyacak mıydı? Kararsızlık sadece bir saniye sürdü. Sonra Horsley yeniden kemik makasını aldı. Yukarı uçta 2'inci omur kavisini kesti. Bistüriyi aldı ve dura mater üzerindeki kesiyi de yukarı doğru uzattı. Kesi kenarları birbirinden ayrıldı. İşte tam bu anda, kesinin üst ucunda sol tarafta 3 milimetreden büyük olmayan koyu renkli mavi bir leke meydana çıktı. Belirgin olarak omurilikten kabarık duruyordu. Birisi derin bir nefes verdi. Sanki dayanıl-

maz olan bu gerilimi gevşetmek ister gibi. Horsley'in aradığı canavar bu minicik oluşum muydu? Horsley yıldırım gibi kemik makasını kaptı. 1 inci omurun arkası da kırılıp çıkarıldı. Bir kere daha dura materdeki insicion uzatıldı ve kesi kenarları birbirinden ayrıldı ve mavimsi leke büyüdü. Sonunda bir badem büyüklüğüne varan mavi-kırmızı renkli bu kabarıklık sol tarafta dura mater ile omurilik arasına sıkışmış, dördüncü dorsal sinirin üst kökü üzerine yerleşmiş ve omuriliğe derinlemesine baskı yapar bir durumda görüldü. Tümör! Gowers'in tümörü! Sahiden bulunmuştu. Bugün, o anda beni neyin daha çok etkilediğini söyleyemem. Olaya tanık olmanın mutluluğu mu, yoksa omuriliğin bir badem büyüklüğündeki bir şeye karşı bu kadar duyarlı olup, bir insanın hayatını yıkabileceği dayanılmaz ızdıraplara sürükleyebileceği hakikatini anlamam mı?

Gowers'in yüzüne bakıp, tanısının doğrulandığının mutluluğunu yaşayıp yaşamadığını anlamak için bile vaktim yoktu. Horsley hemen, tümörün omurilikle devam mı ettiğini yoksa sadece orada mı yuvalandığını, yaptığı basıncı azaltmak için serbestleştirilip serbestleştirilemeyeceğini, omuriliği tamamen harap etmeden çıkarılıp çıkarılmayacağını araştırmaya koyulmuştu. Bir kere daha bir gerilim içine girmiştim. Fakat bu gerilim hemen geçti. Çünkü Horsley'in elleri çok kolaylıkla tümörün her iki ucunu yapışıklıklardan çözmüştü. Daha kolayca da tümörü omuriliğe baskı yaptığı yatağından dışarı devirdi. Geriye yalnız oval şekilli bir çukur kaldı. Fakat omuriliğin genişleyerek eski halini alıp bu çukuru doldurmağa pek meyli yoktu. Horsley, tümörü çözerken meydana gelen kanamanın olduğu bir iki damar bağladı. Fakat tümörün geride bıraktığı çukur aynen duruyordu. Bu acaba omuriliğin meydana gelmiş olan zararları tekrar gidermiyeceğini mi gösteriyordu? Tümörün çıkarılması ağrıları dindirecek fakat felç devam mı edecekti? Bu sorular boğucu karbol kokusu sinmiş ağır havada asılı kalmıştı.

Horsley, dura mater'deki kesi kenarlarını dikmeden yan yana getirdi. Uzun yarayı derin dikişlerle blok olarak kapattı. İki adet dren koyduktan sonra dikişleri iyice sıkarak düğümledi. Sonra da deriyi dikip, yarayı sargıyla kapattı. İki hizmetli Gilby'i hemen yan odadaki yatağına taşıdılar. Kapı kapanıncaya kadar Horsley arkalarından baktı. Ancak ondan sonra sessizce ona uzatılmış olan ellerin farkına vardı. Godlee'nin tümör operasyonundan birkaç gün sonra Londra'yı terk etmek mecburiyetim vardı. Ama sonu-

cu, ister şifa ister salah, isterse ölüm olsun beklemeğe karar verdim.

Queen Square'den otelime dönerken Berlin'den yeni bir haber okudum: "Güvenilir kaynaklardan aldığımız habere göre profesör Virchow'un muayeneleri Almanya'nın taç giyecek prensinin hastalığının kötü huylu bir tümör olduğu söylentilerini tamamen yalanlamıştır. Dr.Mackenzie İngiltere'ye dönüş için yola çıkmıştır. Ekselans prens hazretleri de planladığı gibi 14 Haziranda dinlenmek üzere gideceği Londra'da beklenmektedir.

Müstakbel kralın sağlığı hakkındaki haberlerin pek kesin olmadığı şu günlerde aldığım bu haber beni rahatlattı ve Gilby'nin sonucunu beklemek için Londra'da kalmaya karar verişimi kolaylaştırdı. Ertesi sabah ümit ve ümitsizlikle dramatik bir gün başladı. Kah durumdan ümitlenip kah kötüleşmeler dolayısıyla kararsızlık dolu bir gün geçirdik. Sonra krizlerle dolu bir beş gün daha geçti. Bunlar15 hazirana kadar olan sürelerdi. Yara iyileşmesi herhangi bir problem getirmemişti. Gilby 37,8 dereceyi geçen bir ateş te göstermemişti. Herhangi bir enfeksiyon belirtisi olmamıştı. Fakat ağrılar geçmemişti. Hastanın her hareketi bir ızdırap sebebi oluyordu. Zaman zaman sanki felçli bacaklardaki kramplar ameliyattan öncekinden daha şiddetli oluyordu. Alt karın bölgesindeki felç devam ediyordu. Bir hayal kırıklığı diğer bir hayal kırıklığını takip ediyordu. Fakat 15 Haziranda birdenbire Horsley, alt karın bölgesinde duyarlılığın geri gelmeğe başladığını tespit etti. Gilby felçli bölgede ilk defa soğuk ve sıcak duyarlılığını dile getirdi. Ertesi gün mesane fonksiyonlarında şaşırtıcı bir iyileşme görüldü. Acaba bütün bunlar, yavaş yavaş normal fonksiyona dönmek üzere omuriliğin rejenere olduğunun işaretleri miydi? Bundan sonraki günler yine değişik olaylarla geçti. Ağrılar bir türlü hafiflemek bilmiyordu. Öyle saatler oluyordu ki Gilby ağrılarının ameliyattan öncekine kıyasla daha da arttığını haykırıyordu. Fakat 22 Haziranda sürpriz bir şekilde o zamana kadar tamamen felç olan sağ bacakta ilk aktif hareket başladı. 13 Ağustosta Gilby, çelik bir kemer ve iki koltuk değneğinden oluşan bir koruyucu sisteme alındı. Bunun yardımı ile ilk yürüme talimlerine başladı. Sol taraftaki ağrılar gittikçe azalüyordu. Ameliyat yarası hemen hemen tamamen iyileşmişti. Dura materdeki yara öyle sıkı kapanmıştı ki omurilik sıvısı kesinlikle dışarı sızılmıyordu. Üç ay sonra 17 kasımda Gilby iki koltuk değneği ile bahçede günlük gezintiler yapıyordu. 24 Ocak 1888'de Horsley, vakasını Londra

Tıbbi –Cerrahi Cemiyetinde takdim etti. Şimdi artık ameliyat yarası tamamen iyileşmişti. Ve öyle sert bir nedbe dokusu oluşmuştu ki sanki vücut kaybolmuş omur kavisini telafi etmek istemişti. Bu sıralarda Gilby kolaylıkla üç mil yürüyebiliyordu. Fakat yürüyüşü oldukça kasılmış olarak gerçekleşiyordu. 21 Şubatı kadar olan sürede bu sertlik te kayboldu. Gilby tekrar mesleğine döndü ve 6 Haziran 1888 de yani ameliyatından hemen hemen bir yıl sonra Horsley'e yazdığı mektupta eski sağlığına kavuştuğu için çok

mutlu olduğunu ve birçok oturup kalkma ve yürümenin dahil olduğu, günde on altı saat çalışmayı rahatça sürdürdüğünü bildiriyordu.

Böylece, 9 Haziran 1887 öğleden sonrası Horsley'in Gilby'ye yaptığı ameliyat sadece onun dünya çapında bir şöhret olmasını sağlamakla kalmadı, o zamana kadar insanları ağrılara boğan sonu ölümlerle biten ve insanlık için kapalı kalmış bir bölgenin önündeki perdeyi kaldıran muhteşem bir başlangıç oldu.